

Elżbieta Gajek

"Ile gramatyki? Wybieramy podręcznik do nauki niemieckiego",
Katarzyna Malesa, Warszawa 2009 :
[recenzja]

Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik nr 1,
275-277

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

stosowane w nauce języka obcego. Teksty dotyczące słowników, słownictwa czy tłumaczeń z pewnością poszerzą horyzonty osób zajmujących się tłumaczeniami lub uczących się języka, nie tylko niemieckiego. Zaprezentowanie nowych koncepcji z dziedziny gramatyki generatywno-transformacyjnej można potraktować jako oryginalny wkład do teorii języka. Ponadto wszystkie artykuły, ze względu na przystępny język oraz odpowiednią ilość informacji wstępnych z danej dziedziny – może jedynie poza tymi z zakresu gramatyki generatywnej, które wymagają od odbiorcy nieco bardziej zaawansowanej wiedzy (także z matematyki/fizyki) – z powodzeniem mogą zostać wykorzystane przez studentów uczelni wyższych do samodzielnego poszerzenia wiedzy, jak również jako lektura obowiązkowa w ramach zajęć dydaktycznych.

Emil Daniel L e s n e r,
Magdalena Z y g a

Katarzyna MALESA *Ile gramatyki? Wybieramy podręcznik do nauki niemieckiego.* Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009, 188 s.

W książce Katarzyny Malesy *Ile gramatyki? Wybieramy podręcznik do nauki języka niemieckiego* wydanej przez Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego w 2009 roku podjęty jest temat roli podręcznika w edukacji językowej na przykładzie wybranych podręczników do nauki niemieckiego dla szkół ponadpodstawowych. Podręcznik jest przecież podstawowym materiałem dydaktycznym wspierającym pracę ucznia i nauczyciela. Dlatego jego wybór decyduje często zarówno o efektach uczenia się, jak i wynikach nauczania. W podręczniku znajduje także odzwierciedlenie koncepcja metodyczna procesu nauczania i uczenia się. Szczególna uwaga jest poświęcona progresji materiału gramatycznego w podręcznikach i jej znaczeniu w procesie uczenia się języka.

Autorka koncentruje swoją uwagę właśnie na gradacji treści gramatycznych. Znajomość struktur językowych i poprawne posługiwanie się nimi wpływa na rozumienie języka obcego i decyduje o precyzji komunikacji międzyludzkiej. Autorka podejmuje to zadanie, pomimo że nauczanie gramatyki nie jest obecnie tematem popularnym, gdyż nauczanie struktur nie jest celem eksponowanym w dokumentach dotyczących edukacji językowej. Na przykład *Europejski system opisu kształcenia językowego; uczenie się, nauczanie i testowanie* kładzie raczej nacisk na użycie języka w różnych sferach życia, na kompetencje ucznia, niż na ćwiczenia gramatyczne. Zaproponowane w tym dokumencie opisy skali biegłości A1, A2, B1, B2, C1, C2 odnoszą się bardziej do sprawności językowych i słownictwa, niż do treści ściśle opisujących struktury językowe.

Po zdefiniowaniu pojęcia progresji materiału gramatycznego w rozdziale pierwszym, autorka w rozdziale drugim omawia podejścia do niej w różnych metodach

nauczania języka obcego. Wiele uwagi poświęca strategiom nauczania i uczenia się języków i roli gramatyki oraz podręcznika w „strategicznym” indywidualnym podejściu do uczenia się języka obcego, które wpływa na samodzielność ucznia, czyli jego autonomię.

Autorka szczegółowo opisuje trzyetapowe badanie edukacyjnego znaczenia materiału gramatycznego zawartego w podręczniku. Pozwala jej to przedstawić postęp w procesie wprowadzania coraz bardziej zaawansowanych treści gramatycznych, stopień sterowania, czyli obszar dowolności pozostawiony uczniowi w wykonywaniu ćwiczeń gramatycznych, a także opinie uczniów o podręcznikach i zawartym w nich materiale gramatycznym.

W części pierwszej badań autorka formułuje kryteria pomiaru progresji w podręcznikach do nauki języka niemieckiego na poziomie początkującym. Buduje je w oparciu o struktury rządzące użyciem trzech podstawowych części mowy, czyli rzeczownikiem, czasownikiem i przymiotnikiem, precyzyjnie określając elementy każdej kategorii występujące w języku niemieckim. Znajomość reguł stosowania powyższych części mowy stanowi podstawę rozwijania sprawności językowych uczniów na tym etapie edukacji. Następnie autorka dokonuje wnikliwego pomiaru progresji w trzech wybranych podręcznikach do nauki języka niemieckiego: *Themen neu*, *Delfin* i *Sowieso*.

Dalej, w rozdziale ósmym, w części drugiej badań, autorka analizuje stopień sterowania ćwiczeń gramatycznych. Ćwiczenia o największym stopniu sterowania, np. uzupełnianie luk, udzielanie odpowiedzi prawda/fałsz mają na celu automatyzację procesu przyswajania struktur. Nie wymagają od uczniów dużej twórczości językowej. Natomiast ćwiczenia o najmniejszym stopniu sterowania zawierają wprawdzie wskazówki dotyczące ich wykonania, ale pozwalają uczniowi na samodzielność w używaniu struktur języka. Są to na przykład ćwiczenia polegające na opisaniu obrazka, tłumaczeniu zdań z języka obcego lub na język obcy. Szczegółowe przedstawienie listy rodzajów ćwiczeń według stopnia sterowania pozwala autorce zbadać metody stosowane do utrwalania materiału językowego w wybranych podręcznikach.

Trzecia część badań dotyczy opinii uczniów o opisywanych podręcznikach. Gimnazjaliści i licealiści z dwóch szkół warszawskich odpowiedzieli na pytania dotyczące swojej motywacji do nauki języka niemieckiego, strategii stosowanych w uczeniu się gramatyki oraz poziomu autonomii, tj. planowania wypowiedzi, monitorowania błędów, samooceny. Mieli także wyrazić opinię o podręczniku, określić jego wady i zalety oraz użyteczność. Oceniali także sposób prezentowania, wyjaśniania i ćwiczenia gramatyki w tych podręcznikach.

Zastosowanie triangulacji w spojrzeniu na materiał gramatyczny zawarty w podręczniku pogłębia wiedzę o znaczeniu form prezentacji gramatyki i ćwiczeń wspomagających trudny proces przyswajania języka na początkowym etapie jego nauki oraz recepcji tych form przez ucznia.

Omawiana książka stanowi cenną pozycję wydawniczą przydatną przede wszystkim nauczycielom języka niemieckiego pracującym w szkołach ponadpodstawowych. Znajdą w niej oni szczegółową analizę gradacji materiału gramatycz-

nego w wybranych podręcznikach. Do lektury tej pozycji wydawniczej zachęca przyjazny dla czytelnika język opisu, którym autorka posługuje się zarówno w części teoretycznej, jak i podczas prezentacji środowiska badawczego oraz wyników i wniosków z badań płynących. Na podkreślenie zasługuje dbałość autorki o wyjaśnienie znaczenia stosowanych terminów i precyzyjne ich używanie.

Książka może służyć doradcom metodycznym w szkołach językowych, którzy podejmują decyzje o wyborze podręcznika w swoich instytucjach. Przejrzyście opisana metoda pomiaru progresji materiału gramatycznego i stopnia sterowania w ćwiczeniach językowych może być przydatnym narzędziem do oceny każdego podręcznika – także w języku innym niż niemiecki. Metoda ta może być także z powodzeniem wykorzystana do oceny progresji materiału gramatycznego w kursach e-learningowych, gdyż jest niezależna od medium prezentacji treści językowych. Można ją więc stosować do podręczników drukowanych i elektronicznych.

Z książki skorzystają także nauczyciele akademicy w instytucjach kształcących przyszłych nauczycieli języków oraz studenci wydziałów filologicznych i kolegów nauczycielskich, poszerza bowiem wiedzę o sposobach wyboru podręczników i stosowanych w tym celu kryteriach. Jako przykład rzetelnych badań edukacyjnych może służyć studentom studiów licencjackich i magisterskich podejmujących problematykę glottodydaktyczną w swoich pracach dyplomowych.

Elżbieta G a j e k

Kazimiera MYCZKO, Barbara SKOWRONEK, Władysław ZABROCKI (ed.) *Perspektywy glottodydaktyki i językoznawstwa. Tom jubileuszowy z okazji 70. urodzin Profesora Waldemara Pfeiffera.* Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2008, 500 s.

Księgę otwiera część poświęcona bezpośrednio profesorowi Waldemarowi Pfeifferowi, w której zamieszczone zostało słowo wstępne redaktorów naukowych, krótki życiorys naukowy Jubilata, spis publikacji, a także skierowany na jego ręce list dr. Heinricha Pfeiffera, Sekretarza Generalnego Fundacji „Alexander von Humboldt-Stiftung” w latach 1956–1994, obecnie członka honorowego Zarządu Fundacji, oraz rys historyczny humboldtowskiej przeszłości W. Pfeiffera, przygotowany przez Georga Schatte (Bonn), a zatytułowany „Einer von 1200 und doch einzigartig – Professor Waldemar Pfeiffer als Stipendiat der Alexander von Humboldt-Stiftung” (Jeden z 1200, a jednak wyjątkowy – profesor Waldemar Pfeiffer jako stypendysta „Alexander von Humboldt – Stiftung”).

Prezentację tomów jubileuszowych zaczyna się z reguły od poświęcenia kilku słów samemu Jubilatowi, dla którego księgę tę przygotowano. W tym przypadku w zasadzie nie jest to konieczne, gdyż adresat księgi jest bardzo dobrze znany w świecie akademickim – niemniej jednak, bardziej z recenzenckiego obowiąz-